

SIGDAL KOMMUNE

I Sigdal kan du skape no' sjøl

Kommuneplan 2015 - 2030 Samfunnsdelen

*Vedtatt i Kommunestyret
11.12.15*

INNHOOLD

Side

1.	MED SIGDAL INN I FREMTIDEN.....	3
2.	INNLEDNING.....	4
3.	VISJON.....	5
4.	NASJONALE OG REGIONALE FØRINGER.....	7
4.1	Sigdals plass i det regionale bilde.....	8
5.	STRATEGIER FOR UTVIKLING.....	9
6.	SATSINGSOMRÅDER	10
6.1	Befolkningsutvikling.....	11
6.2	Næringsutvikling og verdiskaping.....	13
6.3	Infrastruktur.....	15
6.4	Sentrumsutvikling.....	17
6.5	Folkehelse.....	19
7.	SLIK SKAL KOMMUNEPLANEN FØLGES OPP.....	21

Foto på forsiden: Jonas Nikolaisen

1. MED SIGDAL INN I FREMTIDEN

Foto: Ole Eivind Fjellstad

Samfunnsdelen av kommuneplanen er et resultat av et omfattende forarbeid med engasjement og medvirkning fra innbyggerne. Det har vært gjennomført folkemøter på Nerstad, i Prestfoss og i Eggedal, det er blitt gitt innspill gjennom media, fra politiske partier, fra ulike interesseorganisasjoner og -grupper og fra administrasjonen. Til sammen har befolkningen i Sigdal kommune kommet med totalt 785 innspill til det som er med på å danne grunnlaget for utforming av mål og strategier til samfunnsdelen.

Sigdal er og skal fortsatt være et godt sted å bo og leve – både for de som allerede bor i kommunen, for besøkende og for nye innbyggere. Vi har en unik beliggenhet med et variert naturtilbud og med mange aktiviteter innen frivillige organisasjoner, lag og foreninger. Vi har store, fruktbare og velholdte kulturlandskaper i den sørlige delen av kommunen og tilsvarende naturlandskap i den nordre delen. Alle deler av kommunen har et stort potensiale for vekst og utvikling. Dette gjelder spesielt i forbindelse med kommunens omfattende tilbud innen ferie og fritid.

Utvikling av samfunnet skjer raskt, og kommunene står overfor utfordringer som følge av at menneskers behov og muligheter endres. Dette setter krav til kommunal service og til kommunens evne og vilje til å tenke langsiktig og målrettet. Sigdal kommune skal være en kommune som appellerer til initiativ og utvikling. Vi må stadig tenke og handle på nye måter. Dette stiller store krav til en fleksibel og fremtidsrettet kommunal organisasjon.

Utvikling skjer i et fellesskap med alle som bruker kommunen – enten som fastboende eller som besøkende. Kommuneplanens samfunnsdel skal gi uttrykk for et helhetlig arbeid som kommunen skal jobbe med fremover. Den skal strekke seg etter å møte de utfordringene som man vet vil komme, og være en plan som utvikler kommunen som organisasjon og som lokalsamfunn.

Sigdal kommune ønsker å være en attraktiv kommune med vekt på en bærekraftig vekst og utvikling av de kvalitetene og ressursene som kommunen har.

Kari Kolbræk Ask
ordfører

2. INNLEDNING

Kommuneplanen er kommunens overordnede styringsdokument og er hjemlet i plan- og bygningsloven fra 2009. Planen omfatter en samfunnsdel og en arealdel. Samfunnsdelen beskriver målsettinger og tiltak for den framtidige utvikling i kommunen, og skal følges opp av en handlingsdel. For Sigdal vil handlingsdelen bli samordnet med kommunens budsjettprosess, og vedtas årlig som et fireårig handlingsprogram med økonomiplan og budsjett. Kommuneplanens arealdel beskriver framtidig arealdisponering og de konsekvenser det medfører.

Dette dokumentet omfatter samfunnsdelen og beskriver den framtidige utvikling i Sigdal kommune fram mot 2030. Samfunnsdelen skal gi føringer for kommuneplanens arealdel og sammen skal plandelen utgjøre en helhet for den framtidige utviklingen i kommunen.

I samsvar med krav i plan- og bygningsloven skal det utarbeides en planstrategi og et planprogram. Dokumentene skal være en del av forarbeidet og grunnlagsmaterialet til kommuneplanen. For Sigdal kommune ble disse planene vedtatt henholdsvis i 2012 og 2013.

I tråd med kommunestyrets vedtak i sak 62/14 skal Sigdal ha fokus på følgende:

- Befolkningsutvikling
- Næringsutvikling og verdiskaping
- Infrastruktur
- Sentrumsutvikling
- Folkehelse

Arbeidet med kommuneplanen har vært organisert som et prosjekt med en styringsgruppe, prosjektgruppe og arbeidsgrupper. Formannskapet har vært styringsgruppen for arbeidet. Det har vært lagt vekt på å etablere en god og effektiv prosess, med bl.a. møter med fylkesmannen for innspill og justeringer underveis, og møter med etatsledere for bl.a. å vise til sammenhengen mellom de ulike plannivåene i kommunen. Kommunens innbyggere har blitt informert om framdriften i arbeidet bl.a. gjennom nyhetsbrev og kommunens hjemmeside.

Med presise mål og strategier skal kommuneplanens samfunnsdel være et strategisk styringsdokument for kommunens utvikling fram mot 2030.

Foto: Hege Iren Havikhagen

3. VISJON

Visjonen for Sigdal kommune skal være retningsgivende for det videre arbeidet fram mot 2030. Den skal ivareta og peke på prinsipper, verdier og drømmer som kommunens innbyggere har for framtida i Sigdal. Dette handler om å bygge på de sterke og positive sidene i kommunen, og samtidig ivareta behovet for vekst og utvikling.

Viktige prinsipper for vår visjon er at vi skal være en utviklingsorientert kommune, vi skal se muligheter framfor hindringer og vi skal stimulere til felles innsats for at kommunen utvikles i den retning vi ønsker.

Vår visjon for Sigdal kommune fram mot 2030 er:

Visjonen beskriver initiativ, entreprenørskap, engasjement og skaperkraft i Sigdalsamfunnet. Den understreker at man har muligheter, og at man med arbeid og drivkraft kan få til noe. Visjonen oppfordrer hver enkelt av oss til å bidra, noe som er en forutsetning for et godt fungerende fellesskap.

Sigdal kommune skal være en attraktiv kommune å bo i, investere i, ha fritidsbolig i og flytte til. Med bakgrunn i dette skal følgende legges til grunn for alt planarbeid i kommunen:

- **En årlig befolkningsvekst på 1,5 % i perioden fram til 2030. Vi skal både satse på å tiltrekke oss nye innbyggere, men ikke minst på å beholde de vi har.**

Sigdal kommune har gode rammebetingelser for å møte denne utfordringen. Vi har mange av de kvalitetene som vi forventer at befolkningen og næringslivet vil etterspørre i framtida. Sigdal har en unik natur med fjell, skog, vassdrag og landbruksområder, som utgjør en viktig ressurs både for innbyggerne og tilreisende. Her ligger store muligheter for å profilere kommunen på en bærekraftig og miljøvennlig måte, og legge til rette for en framtidsrettet næringsutvikling innen bl.a. fritid og opplevelser.

Folks oppfatning av hva som er akseptabel pendleravstand til og fra arbeid øker med økt utdanning. Jo høyere og mer spesialisert utdanning man har, jo lengre er man villig til å pendle. Sigdal er godt plassert sentralt i Buskerud og ligger i akseptabel pendleravstand for mange både til Kongsberg, Hønefoss og Drammen.

Sigdal har store muligheter for å utvikle attraktive og varierte boligområder. Dette gjelder spesielt i tilknytning til tettstedene Nerstad, Prestfoss, Nedre Eggedal og Eggedal sentrum («Kjørkebygda»). Her er potensialet stort for å kunne legges til rette for en differensiert boligutvikling, tilpasset unge, eldre, enslige og barnefamilier.

Foto: Caroline Gulsvik

Kommunen har et godt utbygd tjenestetilbud innen skole, barnehage og eldreomsorg. Det er god kapasitet på alle de tre barneskolene og på ungdomsskolen i Prestfoss. Kommunen har tilbud om full barnehagedekning og et godt utbygd servicetilbud for eldre.

Med dette som utgangspunkt ser Sigdal kommune fram til å strekke seg mot visjonen med oppfordring til alle om et felles løft for det framtidige Sigdal.

4. NASJONALE OG REGIONALE FØRINGER

Kommuneplanens samfunnsdel for Sigdal kommune bygger på føringer som er gitt i nasjonale og regionale planstrategier. I tillegg til Plan- og bygningsloven gjelder dette først og fremst «Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging» (2015) og «Regional planstrategi for Buskerud 2013-2016». Det vises også til Meld. St. 9 (2011-2012) Landbruks- og matpolitikken. «Velkommen til bords».

Regjeringen skal hvert fjerde år utarbeide nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging. I «Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging», er det lagt føringer for at kommunene bl.a. skal planlegge for en bærekraftig areal- og samfunnsplanlegging og for attraktive og klimavennlige by- og tettstedsområder.

Foto: Jørgen Madsen Dahl

Fylkestinget i Buskerud vedtok i 2012 «Regional planstrategi for Buskerud 2013-2016». Visjonen for den regionale planstrategien er «Et bærekraftig og innovativt Buskerud som fremmer næringsutvikling og bolyst». I 2014 vedtok fylkestinget «Regional plan for verdiskaping og næringsutvikling 2015-2020». Den skal bygge opp under visjonen i planstrategien og har målsetting om økt verdiskaping og produktivitet i regionen. Kompetanse, nettverksbygging og innovasjon er sentrale virkemidlene i planen.

4.1 Sigdals plass i det regionale bilde

Alle kommunene i Buskerud er delt inn i regionale samarbeidsfora, bl.a. fordi det kan være krevende å tilby gode nok tjenester når befolkningsgrunnlaget er lite. Sigdal kommune er en del av regionen Midt-Buskerud, sammen med kommunene Krødsherad og Modum, og utgjør med det bokstavelig talt en sentral plass i det regionale bilde.

Sigdal er i all hovedsak orientert mot kommunen Modum og Krødsherad, men også mot Ringerike, Eiker, Kongsberg og Drammen. Sammen med disse er kommunen en del av en felles bo-, arbeids- og serviceregion (f.eks. innen bibliotek, brannvern, barnevern og ressurscenter for psykisk helse).

Foto: Helene Hvila

5. STRATEGIER FOR UTVIKLING

Den overordnede målsetting fra tidligere arbeid med kommuneplanens samfunnsdel om **å gjøre Sigdal til en attraktiv kommune å bo i, investere i, ha fritidsbolig i og flytte til** ligger fast. De seks fokusområdene; befolkningsutvikling, næringsutvikling og verdiskaping, infrastruktur, sentrumsutvikling og folkehelse er forankret i kommunens Planstrategi for 2012-2016, vedtak i kommunestyret i sak 62/14 og i Planprogrammet fra 2013.

Hovedlinjene i utviklingsstrategien forholder seg videre til vedtak i formannskapet i sak 15/45. Der heter det at det skal legges til rette for en årlig befolkningsvekst på 1,5 % fram mot år 2030, og den framtidige boligutviklingen skal foregå i områder med eksisterende infrastruktur for vann og avløp. Dette innebærer en utvikling av de fire tettstedene i kommunen. I tillegg åpner vedtaket for spredt boligbygging, bl.a. for å opprettholde dagens struktur i roer/grender og for å styrke bosettingen generelt i kommunen.

Når det gjelder utbygging og utvikling i fjellområdene skal dette vurderes i forhold til langsiktige virkninger med tanke på muligheter for varige arbeidsplasser. Utbyggingen skal i hovedsak foregå som fortetting og videreutvikling av eksisterende områder, og det skal ikke plasseres utbyggingsområder over skoggrensa hvor fjellplatået begynner. Eventuell infrastruktur over tregrense, behandles særskilt etter søknad.

Dette, sammen med innspill fra innbyggerne, interessenter og hytteeiere, danner grunnlag for utforming av mål og strategier for de enkelte satsingsområdene i Sigdal fram mot år 2030.

Foto: Gøril Skalstad

6. SATSINGSOMRÅDER

Kommuneplanens samfunnsdel er et uttrykk for hvilke prioriteringer og langsiktige satsingsområder som kommunen ønsker å fokusere på. Sigdal kommune har følgende satsingsområder:

- Befolkningsutvikling
- Næringsutvikling og verdiskaping
- Infrastruktur
- Sentrumsutvikling
- Folkehelse

Folkehelse er innarbeidet som et gjennomgående tema i hele samfunnsdelen. Det er i tillegg valgt å løfte fram *folkehelse* som et eget fokusområde, bl.a. for å understreke betydningen av dette temaet. Kommunen har i dag ikke en egen folkehelsekoordinator som vil kunne ivareta den sentrale rollen som folkehelse skal ha i alt planarbeidet fremover.

Mange identifiserer Sigdal kommune med et variert kultur- og aktivitetstilbud. Satsingsområdene fra «Temaplan for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet. 2014-2024» inngår i mange av strategiene som er beskrevet i de fem fokusområdene. Kommunen har i dag ingen egen kulturplan utover temaplanen, men i likhet med folkehelse vil *kultur* være et gjennomgående tema i hele samfunnsdelen.

Hvert av fokusområdene er belyst på følgende måte:

- Sigdal i dag
- utfordringer
- Mål
- Strategier

Sigdal i dag og *utfordringer* beskriver **Nå-situasjonen** i Sigdal innen de enkelte fokusområdene og de framtidige utfordringene som kommunen har for å oppnå ønsket utvikling. *Målsettinger* beskriver **Sånn vil vi ha det** og *strategiene* **Sånn vil vi gjøre det**. Sammen skal dette danne grunnlag for kommunens konkrete og mer detaljerte temaplaner, handlingsplaner, økonomiplaner og budsjetter for de neste årene.

Foto: Henrik Mørch

6.1 BEFOLKNINGSUTVIKLING

Sigdal i dag

Sigdal har 3 520 innbyggere pr. 1. kv. 2015. Dette er en svak nedgang på ca. 1 % siden år 2000 eller ca. 0,07 % pr. år. Det har også vært en svak nedgang i befolkningen de siste fire årene, som først og fremst skyldes at det døde langt flere enn det ble født, spesielt i 2013. Det negative fødselsoverskuddet ble i denne perioden til en viss grad oppveiet av en relativt høy netto innflytting til kommunen. Bl.a. i 2014 var det 22 flere personer som flyttet *til* kommunen enn som flyttet *ut*.

Befolkningsnedgangen i Sigdal de siste årene kan ikke betegnes som dramatisk, men føyer seg inn i rekken sammen med andre distriktskommuner som opplever nedgang i befolkningen. Den gjennomsnittlige årlige nedgangen de siste 15 årene ligger noe høyere enn i Krødsherad kommune (ca. 0,03 %), men mye lavere enn f. eks. i kommunene Rollag (ca. 1,6 %) og Nore og Uvdal (ca. 0,7 %). Modum kommune derimot er den kommunen i regionen som har opplevd størst vekst de siste årene, med en økning på ca. 0,9 % pr. år.

Framskrivninger av befolkningsutviklingen fra SSB (prognoser for middel nasjonal vekst) viser en nedgang i Sigdal på ca. 80 personer i perioden fra 2015 til 2030, dvs. en forventet nedgang på ca. 0,1 % pr. år. Aldersfordelingen forventes å bli, som i de fleste andre kommuner, en større andel personer over 67 år. Det forventes derimot en nedgang i aldersgruppen 6-15 år fram til 2025, men at nedgangen deretter flater ut.

Kommunen har en målsetting om 1,5 % årlig vekst i befolkningen i perioden 2015-2030, som tilsvarer mer enn 50 nye innbyggere hvert år i nevnte periode. En vekst i befolkningen henger nøye sammen med tilgangen på boliger. Med en vekst på 1,5 % vil det årlige behovet for nye boenheter være på ca. 30 og arealbehovet på ca. 870 daa for hele perioden 2015-2030. I referat fra kommunestyret 12.12.14 heter det at: «Kommunen opplever å ha relativt ofte henvendelser fra folk som vurderer å flytte til Sigdal, og til en viss grad greier kommunen å bidra med opplysninger om aktuelle boliger som er til salgs eller leie.» Dette kan tyde på at etterspørselen etter boliger er større enn tilbudet.

Boligstrukturen i kommunen er i hovedsak spredt, med konsentrasjoner i grender eller roer som omfatter noen få boenheter – i hovedsak eneboliger. Utover dette er innbyggerne (ca. 13 %) konsentrert i tettstedene Nerstad, Prestfoss, Nedre Eggedal og Eggedal sentrum.

Sigdal har tradisjon for å bygge eneboliger, og tilbudet av differensierte boliger tilpasset innbyggere i ulike etableringsfaser og aldre er relativt lavt. Tall fra SSB viser at det har vært liten vekst i boligmassen de fire siste årene. Den marginale veksten som en tross alt ser, har vært innen nybygg av eneboliger og tomannsboliger. Kommunens prispolitikk på salg av kommunale tomter må trolig ta noe av skylden for dette. Kommunen har hatt en intensjon om å stimulere til økt boligbygging ved å tilby tomter til svært lave priser. Dette har bl.a. ført til at private grunneiere ikke har sett det som økonomisk lønnsomt å legge ut sine boligarealer for utvikling og salg.

Ihht. vedtak i kommunestyret og satsing på prosjektet «Bolyt og Blilyt» er det et uttrykt ønske om å legge til rette for økt boligbygging og at kommunen skal være en aktiv pådriver i dette arbeidet.

Utfordringer

- Raske endringer i befolknings sammensetningen, med en nedgang i antall barn og unge og en økning i antall eldre over 67 år, vil stille store krav til omstillinger og effektiviseringer av tilbud og tjenester
- Det å snu en svak negativ trend i befolkningsutviklingen til en relativ sterk vekst vil kreve offensive tiltak og nytenking
- Den lave veksten i boligmassen og få tilbud på leiligheter/mindre enheter, gjør at man pr. i dag ikke er rustet til å ta i mot en ønsket vekst i befolkningen
- Det er liten tradisjon for samarbeid mellom kommunen og private grunneiere for utvikling av nye boligområder. Det ligger en utfordring i å skape grunnlag for felles interesser for økt boligutvikling
- Tilrettelegge for økt boligbygging med hovedfokus på utvikling av tettstedene, samtidig med hensynet til jordvern og et ønske om utvikling av grender/roer for å opprettholde eksisterende boligstruktur
- Muligheter for å legge til rette for nye sentrumsnære boligområder

Mål

- At den årlige befolkningsveksten på 1,5 % innen år 2030 skal foregå balansert og planmessig
- At Sigdal skal være et attraktivt sted å bo for folk i alle aldre og med ulike interesser
- At kommunen skal beholde og tiltrekke seg unge og barnefamilier
- At dagens boligstruktur skal opprettholdes og videreutvikles

Strategier

- Legge til rette for attraktive boligområder i tilknytning til tettstedene Nerstad, Prestfoss, Nedre Eggedal og Eggedal sentrum
- Utvikle Prestfoss som et levende sentrum med attraktive møteplasser
- Utvikle Eggedal sentrum til en fjellandsby med tilbud som gjenspeiler aktiviteter i fjellområdene
- Legge til rette for boligutvikling i grender/roer for å opprettholde befolkningsgrunnlaget
- Styrke kommunens rolle som pådriver og tilrettelegger i boligutviklingen, i samarbeid med private og evt. nabokommuner
- Styrke kommunens mulighet for strategiske eiendomskjøp
- Sikre et variert boligtilbud tilpasset ulike behov (leiligheter, rekkehus, livsløpsboliger osv.)
- Arbeide for å ha en skole- og barnehagestruktur tilpasset vekst av barnefamilier
- Markedsføre Sigdals kvaliteter og fortrinn, spesielt mot unge og barnefamilier
- Øke antall lokale arbeidsplasser og tilrettelegge for transportløsninger for pendlere
- Bevare og styrke det rike kulturlivet, tilgang til friluftaktiviteter både i dalen og i fjellområdene
- Bruke eksisterende kvaliteter som ressurs i utvikling av tettstedene
- Tilrettelegge for ønsker om omregulering av hytter til helårsboliger
- Det utarbeides en oversikt over potensielle nye boligområder og behovet for boligutvikling ihht. planlagt befolkningsvekst

6.2 NÆRINGSUTVIKLING OG VERDISKAPING

Sigdal i dag

Sigdal kommune er først og fremst en jord- og skogbrukskommune. Næringene står for ca. 33 % av antall bedrifter i kommunen og ca. 10 % av antall sysselsatte. Som nummer to og tre kommer bygg- og anleggsvirksomhet og tekniske tjenester og eiendomsdrift. Disse utgjør henholdsvis ca. 21 % og ca. 9,5 % av antall bedrifter i kommunen og sysselsetter til sammen ca. 13 %. Hjørnestensbedriften Sigdalkjøkken, med ca. 115 ansatte, har hatt stor betydning for industriutviklingen i kommunen. Ca. 6 % av antall bedrifter i Sigdal er innen industri og næringen sysselsetter ca. 22 % av det totale antall sysselsatte i kommunen.

Næringer knyttet til hytteturisme og byggevirksomhet inngår i flere av de overfor nevnte næringene, og har vært og vil fortsatt være en av de viktigste vekstnæringene i kommunen. Utviklingen de siste årene har vist en dreining fra tradisjonell hyttebygging til mer hytterelaterte næringer, dvs. næringen knyttet til selve bruken av hyttene (bl.a. salg av utstyr, tjenester og service).

Kommunen har pr. 2015 til sammen 757 foretak. Antallet har økt med 86 (ca. 11 %) i perioden fra 2009 til 2015, mens det totale antall sysselsatte har vært relativt stabilt for samme periode. Størst økning i antall bedrifter finner vi innen næringer knyttet til skogbruk, omsetning og drift av fast eiendom og tjenester knyttet til eiendomsdrift. Det er også innen flere av disse næringene vi finner den største økningen av antall sysselsatte. Jordbruksnæringen har derimot hatt en svak nedgang.

Som i mange andre distriktskommuner har også innbyggerne i Sigdal utfordringer med å finne arbeid i hjemkommunen. Dette gjelder spesielt for de med høyere utdanning. Det er forholdsvis kort vei til et større arbeidsmarked og tall fra SSB (2014) viser en utpendling på ca. 35 % - en svak nedgang fra år 2000. Sigdal kommune framstår med dette som en attraktiv bostedskommune, tross underskudd på arbeidsplasser.

Kommunen har ca. 4500 hytter og det er stadig stor etterspørsel etter flere hytter. Utvikling og tilrettelegging for høyere standard med strøm, internett, vei, vann og kloakk i enkelte områder vil være en viktig del av nærings- og verdiskapningen for kommunen i framtida. I tillegg er det en del å hente på handelslekkasjen både fra hyttefolk som handler før de kommer og fra fastboende, som reiser ut for å handle. Fra fastboende er lekkasjen størst til Modum kommune.

Sigdal deltar i ulike interkommunale og kommunale næringsnettverk. Kommunen er bl. a en del av et reiselivskonsept som markedsføres under navnet «Kunstnerdalen». Som en del av dette konseptet er bl.a. Sigdal og Eggedal Museum og Folkemusikksentret for Buskerud på Prestfoss, kunstnerhjemmene Hagan og Lauvli (henholdsvis Chr. Skredsvig og Th. Kittelsen), samt Eventyrsmak (en sammenslutning av lokale matprodusenter med vekt på tradisjonsmat og videreforedling av egne råvarer). Andre næringsnettverk er for eksempel Sigdal industriforening, Sigdal og Modum Bygdeservice, Prestfoss handelsstandsforening, Sigdal og Eggedal Turistservice (SET) og kompetansenettverket i Buskerud Næringshage.

De aller fleste virksomhetene i Sigdal er små enkeltmanns-/familiebedrifter (gjennomsnitt 2 sysselsatte pr. bedrift), med begrenset tradisjon for etablering og utvikling av nettverk og samarbeid mellom foretakene.

Utfordringer

- Den høye andel utpendling gjør at mange har etablert seg med jobbmuligheter i andre kommuner. Dette bidrar til høy handelslekkasje og Sigdal kommunen blir i manges øyne først og fremst sett på som en bostedskommune
- Mange enkeltforetak med liten tradisjon for å utnytte det potensial for vekst og verdiskaping, som bl.a. ligger i nettverksbygging og samarbeid mellom etablerere
- Kommunen har liten tiltrekning på unge voksne
- Kommunen mangler en tydelig og helhetlig næringslivsprofil, og en arealstrategi for nye næringsarealer
- Det er liten tradisjon for samarbeid mellom de største næringene (jord- og skogbruk, reiseliv osv.) og andre næringer for mulige ringvirkninger og knoppskyting
- Utvikle de potensielle vekstnæringene (først og fremst fritids- og reiselivsnæringen) på en bærekraftig måte, og som bygger på Sigdals kvaliteter og det kommunen ønsker å identifisere seg med
- Det er i dag en lite tilpasset infrastruktur for økt vekst og et allsidig næringsliv. Dette gjelder spesielt behovet for å legge til rette for de mulighetene som ligger i et fleksibelt arbeidsliv (arbeide/drive næring hjemmefra, fra fritidsboligen/hytta osv.)

Mål

- At Sigdal skal være en attraktiv kommune for næringsvirksomhet og sikre forutsigbare rammebetingelser
- At kommunen skal være attraktiv som ferie- og fritidsmål for besøkende og fastboende
- Å utvikle en mer variert og bærekraftig nærings sammensetning
- Å øke egedekningen av arbeidsplasser
- Å redusere handelslekkasjen

Strategier

- Utvikle en helhetlig strategi for hvilke typer næringer Sigdal skal legge til rette for
- Stimulere til nyetableringer og utvikling av eksisterende foretak, bl.a. gjennom nettverksbygging og tilrettelagt infrastruktur
- Styrke kommunens rolle som pådriver og tilrettelegger i næringsutviklingen
- Utarbeide en oversikt over tilgjengelige næringsarealer
- Styrke sentrumsområdene Nerstad, Prestfoss, Nedre Eggedal og Eggedal sentrum som tyngdepunkt for handel og tjenester
- Markedsføre Sigdal med en tydelig profil
- Legge til rette for en sterk besøksnæring og for utvikling av hytte- og fritidsområder
- Stimulere til økt samarbeid mellom offentlig og privat initiativ
- Videreutvikle det interkommunale samarbeidet innen bl.a. reise- og kulturliv
- Utarbeide en helhetlig kulturplan for kommunen
- Utarbeide en helhetlig plan for besøks- og reiselivsnæringen i kommunen

6.3 INFRASTRUKTUR

Sigdal i dag

Med infrastruktur mener vi her først og fremst samferdsel, som vei- og transportnett, gang- og sykkelveier, turstier osv., dvs. tiltak som åpner for tilgjengelighet til og fra og innad i kommunen. Infrastruktur omfatter her også nettbaserte og elektroniske løsninger, da dette vil ha stor betydning for bruken av hytte- og fritidseiendommene i kommunen.

Sigdal er en til dels åpen og langstrakt kommune (ca. 7 mil lang) der mesteparten er dekket av skog og fjell (ca. 90 %), resten er dyrket mark og vann. Fv 287 er hovedfartsåren i kommunen og går gjennom alle de fire tettstedene fra sør til nord. Det er stor belastning på veien, spesielt i helger og ferier, med tilreisende som skal til de store hytte- og fritidsområdene Djupsjøen, Tempelseter, Skare/Sandvassetra, Vestbygda og Haglebu. De viktigste tilførselsveiene fra nabo- og pendlerkommunen er Rv 35 til/fra Modum i sør og Fv 191 til/fra Krødsherad kommune i øst.

Det er daglige bussforbindelser mellom tettstedene i kommunen og til/fra nabokommunene, men få er tilpasset tider knyttet til arbeidspendling. Det er derimot gode bussforbindelser for skoleelever til og fra skole/hjem.

Det aller meste av dagens infrastruktur i kommunen er av eldre årgang, med behov for oppgradering og modernisering som tilfredsstiller dagens krav – bl.a. kravet til universell utforming. Som eksempel så er det kun på Haglebu man har en universell utformet gangsti med fiskeplass.

Gangveinettet er relativt godt dekket internt i tettstedene, med noen unntak. Eggedal mangler gangveimuligheter fra museumsområdet ved Eggedal Mølle til sentrum og i Prestfoss er det ingen gangvei fra området ved gartneriet til sentrum og fra sentrum til Sandsbråten (stedets og kommunens mest populære badested).

Alle tettstedene har skiløyper fra sentrum og gjennom prosjektet «GOD TUR» er flere turstier i kommunen blitt kartlagt og merket. Det er derimot varierte muligheter for parkering for dagsturister i tilknytning til løypenettet, spesielt i Prestfoss sentrum og ved enkelte områder på fjellet. Offentlig infrastruktur (VA-anlegg) er godt tilrettelagt i alle de fire tettstedene.

Sigdal er en kommune som satser på høy standard på fritidsboligene. Generelt er det godt tilrettelagt med strøm og vei. På Haglebu og Tempelseter blir den offentlige infrastrukturen ivaretatt av henholdsvis Haglebu Vann- og Avløpssekskap AS (HAGAS) og Tempelseter Vann og Avløp AS (TVA). Områdene er utbygd med vannverk og renseanlegg. For øvrige områder er det kun små fellesanlegg for vann og avløp med marginal kapasitet. Det er varierende mobil- og nettdekning utenfor hoveddalføret. Deler av fjellområdene har god dekning med 4G teknologi.

Infrastrukturen i en kommune er en viktig premissleverandør og valg her vil få ulike konsekvenser for kommunesamfunnet. En god og velfungerende infrastruktur vil være en viktig forutsetning for utvikling av kommunens bosetting, nærings- og friluftsliv.

Utfordringer

- En moderne infrastruktur tilpasset dagens standard og krav vil få arealmessige konsekvenser og setter krav til helhetlig og langsiktig planlegging. Dette gjelder arealer bl.a. til gang- og sykkelveier, parkeringsplasser for dagsturister (spesielt i tilknytning til skiløypenettet), busslommer, møteplasser osv..
- Valg av framtidig infrastruktur i og i tilknytning til de fire tettstedene i kommunen vil få store konsekvenser for disse stedene. Det blir derfor nødvendig å legge klare føringer for utbygging og videreutvikling av disse stedene, gjennom bl.a. egne sentrumsplaner
- En oppgradering av kommunens infrastruktur vil innebære store økonomiske investeringer
- Ønsket befolkningsvekst og vekst i turist- og hyttenæringen vil sette krav til større kapasitet og tilgang på moderne standard innen alle områder av infrastrukturen
- Endringer i adferdsmønster til økt bruk av lokale varer og tjenester og valg av miljøfremmende transport der dette er mulig

Mål

- Å sikre et høyt fokus på trafikksikkerhet og miljø
- At kommunen videreutvikles (bosetting og næring) med fokus på redusert transportbehov
- Å synliggjøre barn, unge og eldre (myke trafikanter) sine behov med tanke på samferdsel
- Å bedre tilgjengeligheten til og fra kommunen og mellom kommunens tettsteder
- At hytte- og fritidseiendommene tilrettelegges for mer fleksibel og utvidet bruk

Strategier

- Trafikksikkerhetsplan for Sigdal kommune (2009) oppdateres med særlig fokus på gang- og sykkelveier/-stier
- Det tas initiativ til at det utarbeides en plan for opprusting av Fv 287, bl.a. med tanke på tidsriktig standard og vedlikehold, skilting, rasteplasser, busslommer osv.
- Tilrettelegge for økt bruk av kollektivtrafikk og korresponderende muligheter innad i kommunen og til pendlerkommunene (bl.a. til Modum, Kongsberg, Hønefoss og Drammen)
- Tilrettelegge for økt boligutvikling og privat servicetilbud i tettstedene Nerstad, Prestfoss, Nedre Eggedal og Eggedal sentrum
- Lokalisere næringsområder med «rett sted på rett plass», bl.a. med tanke på transportbehov til og fra, kollektivtilbud osv.
- Stimulere til bruk av tilbud og tjenester fra lokalt næringsliv
- Sikre en mest mulig klimavennlig infrastruktur og utbyggingsmønster i alle kommunens utviklingsområder
- Sikre god tilgjengelighet og muligheter for elektronisk kommunikasjon (nettilgang, telefon og lignende) ved utbygging av nye hytte- og fritidseiendommer
- Gang- og sykkelveier kobles sammen med turvei og løypenettet der det er hensiktsmessig
- Samordning av areal- og transportplanleggingen
- Ha en aktiv rolle i samarbeid med nabokommuner, regionale og statlige myndigheter og til organisasjoner knyttet til infrastruktur og spesielt til transport og samferdsel

6.4 SENTRUMSUTVIKLING

Sigdal i dag

Sentrums- eller tettstedsutvikling innebærer utvikling av boligområder, tjenester, næring, infrastruktur, møteplasser osv. i tilknytning til sentrumsområdene/tettstedene. Temaet vil være sentralt i kommunens planlegging fremover.

Ifølge Regional areal- og transportplan for Buskerud 2016-2030 skal det legges til rette for fortetting og omdisponering av arealer i byer og tettsteder, med sikte på flere boliger og mer aktivitet i sentrumsområdene. Samtidig understreker planen at det skal være en stedstilpasset fortetting. Dvs. en utvikling av tettstedene som tar hensyn til spesielle forhold, som f. eks. jordvern.

Sigdal har tradisjon for å ha fokus på å bevare en grendestruktur med en bolig- og næringsutvikling knyttet til de enkelte grendene/roene. Bosettingen i Sigdal er jevnt fordelt i dalføret med en konsentrasjon i tettstedene Nerstad, Prestfoss, Nedre Eggedal og Eggedal sentrum. Tettstedsandelen i kommunen er ca. 13 % (2013), mot ca. 81 % i Buskerud som helhet. Kommunen har i dag ca. 3 500 fastboende, med en målsetting om 4 000 innbyggere i 2020, og flere tusen besøkende bl.a. i tilknytning til de ca. 4 500 hyttene i kommunen. Dette betyr at utvikling av sentraene må sees i lys av en ønsket befolkningsvekst og forhold knyttet til det store antall besøkende.

Prestfoss (ca. 450 innbyggere) oppfattes i dag som sentrum i Sigdal, med bl.a. kommunehus, barne- og ungdomsskole, eldresenter, museum, kirke, bensinstasjon og butikker. Stedet har et fysisk avgrenset og tett sentrum, med gangavstand mellom de fleste tjenestene. Prestfoss sentrum har et stort potensiale for å videreutvikle en kombinasjon av tettstedstilpasset næring, boligområder, møteplasser og rekreasjon. Det er ønske om å løfte Prestfoss opp i folks bevissthet som sentrum i kommunen og videreutvikle stedet med de egenskaper og kvalitetene som allerede finnes.

Tettstedet Nerstad litt lengre sør i kommunen har en noe mer spredt bosetting og sentrum er ikke like tydelig avgrenset som i Prestfoss. Stedet har likevel et stort utviklingspotensial, spesielt med tanke på økt bosetting bl.a. som følge av nærhet til større arbeidsmarkeder litt lengre sør i fylket (Åmot, Kongsberg, Hønefoss, Drammen osv.). Det er store områder med dyrket mark i nær tilknytning til sentrum av tettstedet (dvs. til bl.a. skole, idrettsanlegg). Dette gjør at størsteparten av utviklingen av nye boligområder må vurderes å komme litt lengre vekk fra sentrum, men innenfor gangavstand.

Nedre Eggedal har relativt få tettstedsfunksjoner, men har derimot en relativ høy konsentrasjon av boliger i tilknytning til industriområdene rundt. Her finner vi bl.a. Sigdal Kjøkken AS, husprodusenten Blink Hus AS og Sigdal Mekaniske AS. I tillegg til industrinæringen har stedet butikk og barnehage. Stedet har et utviklingspotensial, som bl.a. er nært knyttet til konjunktursvingningene i Sigdal Kjøkken. I tillegg vil en vekst trolig innebære færre interessekonflikter med forhold knyttet til bl.a. dyrka mark, enn det vi f. eks. vil kunne få på Nerstad.

Tettstedet Eggedal sentrum lengst nord i kommunen har et stort potensiale både for utvikling av boliger og for tjenesteytende næring, bl.a. rettet mot hytte- og turistnæringen. Stedet ligger nært

opp til de store hytteområdene og vil være et naturlig stoppested for innkjøp og bruk av ulike tjenester knyttet til aktiviteter i fjellet.

Utfordringer

- Det er i dag mangel på egnede sentrumsnære bolig- og næringsområder. Store deler av områdene i umiddelbar nærhet til tettstedene er skog eller dyrket mark. Dette er forhold som må vurderes i hvert enkelt tilfelle
- Det har vært liten interesse fra private grunneiere for salg og/eller utbygging av nye boligområder, bl.a. pga. lave tomtepriser
- Det er liten kultur for oppføring av boliger beregnet for salg
- Kommunen er primært en skog-, landbruks- og fritidskommune, med få tradisjoner for og liten erfaring med sentrumsutvikling. Det blir nødvendig å skape forståelse for sammenhengen mellom klimautfordringene, langsiktig arealbruk, fortetting og redusert transportbehov. Eksisterende og tradisjonsbunden bosetting i grender/roer utfordres
- Fv 287 går gjennom alle tettstedene. Befolkningsvekst og økt tilrettelegging for turist- og fritidsnæringen vil øke behovet for sikker ferdsel gjennom sentraene, f. eks. for utbygging av gang- og sykkelveier

Mål

- At tettstedene Nerstad, Prestfoss, Nedre Eggedal og Eggedal sentrum skal være kommunens viktigste møteplasser for mennesker, næringsliv, handel og kreativitet
- At Prestfoss skal styrkes og videreutvikles som kommunesentrum
- Å utvikle Eggedal sentrum til en fjellandsby
- Å øke lokal handel i tettstedene og demme opp for handelslekkasje
- Å skape grunnlag for redusert bilbruk og økt tilrettelegging for myke trafikanter

Strategier

- Det utarbeides en helhetlig sentrumsplan for tettstedet Prestfoss
- Nye boligområder utvikles primært i sentrumsnære områder
- Fortetting i eksisterende sentrumsnære boligområder
- Utnytte utviklingsmulighetene langs fjorden i Prestfoss
- Legge til rette for en markedsrettet prisstrategi på boligtomter
- Fritidstilbud og møteplasser i sentrum rustes opp og videreutvikles
- Næring og tjenester knyttet til hytte- og turistnæringen utvikles
- Bygge merkevare og identitet rundt tettstedene
- Bidra til at kollektivtilbudet utvikles

Foto: Torstein Aasen

6.5 FOLKEHELSE

Sigdal i dag

Med folkehelse menes befolkningens helsetilstand og hvordan helsen fordeler seg i en befolkning. Det å fokusere på folkehelsearbeidet i kommunen innebærer tiltak som direkte eller indirekte fremmer befolkningens helse og trivsel. Dette gjelder forebygging, lindring av skader eller sykdom og tilrettelegging for alt som kan bidra til å øke den psykiske og fysiske helsetilstanden i kommunen.

Folkehelsearbeidet er sektorovergripende og er nært knyttet til befolknings trivsel, velvære og levekår. En rekke forskningsarbeider viser at det er nær sammenheng mellom innbyggernes helse, levekår og sosiale ulikheter.

I følge Folkehelseinstituttets helsebarometer fra 01.01.14, skiller Sigdal seg ikke vesentlig ut fra landsgjennomsnittet eller fra verdiene som er målt for Buskerud fylke. Kommunen har færre andel arbeidsledige mellom 15-29 år enn både landsgjennomsnittet og snittet for Buskerud. Det samme gjelder for andel barn av enslige forsørgere, personskader som er behandlet på sykehus, personer med psykiske symptomer og andel med psykiske lidelser. Det forventes derimot at andelen eldre over 80 år i 2020 vil bli noe høyere enn i landet for øvrig.

Tilstandsrapport fra grunnskolene i Sigdal (2014) viser en negativ utvikling i elevtallet de siste årene og i følge prognoser fra SSB forventes det en ytterligere nedgang på ca. 100 elever innen ti år. Utfordringen blir å opprettholde og ivareta et godt fag- og læringsmiljø.

Sigdal kommune har et unikt natur- og fritidsområde, som i dag brukes til rekreasjon både for innbyggerne og tilreisende. Kommunen er en av Østlandets største hytte- og fritidskommune, med ca. 4500 hytter. De mest kjente og største områdene er ved Djupsjøen, Tempelseter, Skare/Sandvassetra, Vestbygda og Haglebu. Man registrerer en økt interesse for utbygging og utvikling av disse områdene.

Kommunen har et godt utviklet sti- og løypenett, og flere grunneiere og frivillige har gått sammen om å utvikle tilbud innen både vinter- og sommeraktiviteter. Til sammen gir det unike naturlandskapet i kommunen svært gode muligheter for utendørs fysisk aktivitet.

Folkehelsearbeidet setter krav til at hele lokalsamfunnet bidrar. Kommunen har en sentral rolle i dette arbeidet, og skal tilrettelegge for et samarbeid med private og ideelle/frivillig organisasjoner.

Utfordringer

- Antatt utvikling viser at fremtidens brukere av kommunale omsorgstjenester vil øke bl.a. pga. økning i antall eldre. Samhandlingsreformen setter krav til utvikling av et tjenestetilbud der kommunen i sterkere grad enn tidligere skal fokusere på å begrense og forebygge sykdom.
- For at kommunen skal kunne beholde og tiltrekke seg unge og barnefamilier, må det legges til rette for møteplasser og arenaer i nærheten av der folk bor, og som ikke nødvendigvis setter krav til organisert og fysisk aktivitet.

- En relativt stor interesse for utbygging av hytte- og fritidsanlegg i fjellområdene setter krav til kommunen om bevissthet om ønsket utvikling i disse områdene. Utfordringene ligger i å forvalte de fysiske kvalitetene som kommunen har på en bærekraftig måte.
- En ønsket befolkningsvekst i kommunen setter krav til integrering og nettverksbygging mellom eksisterende og nye innbyggere.

Mål:

- At innbyggerne i alle aldre og med ulike interesser skal trives
- At folk motiveres til å ivareta egen helse
- Å utvikle differensierte boligområder for å fremme gode oppvekst- og levevilkår for alle
- At kommunen fortsatt skal være en av Østlandets mest attraktive destinasjoner for friluft- og fritidsaktiviteter

Strategier:

- Levekår og folkehelse gjøres til et gjennomgående tema i alle sektorer
- Koordinere ulike aktører (kommune, næringsliv, frivillige, foreninger osv..) innen fysiske og kulturelle aktiviteter for å oppnå tilbud til en større målgruppe
- Stimulere til bredde i organisert og uorganisert (lavterskel) aktivitetstilbud
- Gi informasjon og veiledning som bidrar til å forebygge sykdom og fremme økt ansvar for egen helse
- Tilrettelegge for videreutvikling av sti- og løypenettet i hele kommunen
- Styrke sosial nettverksbygging og inkludering
- Videreutvikle boligtilbud for vanskeligstilte
- Det utarbeides en folkehelseplan som gir kunnskap om miljø og lokalsamfunn, og som kan ha innvirkning på befolkningens helse

Foto: Lydia Smith

7. SLIK SKAL KOMMUNEPLANEN FØLGES OPP

Kommuneplanen er det overordnede dokumentet i kommunens plansystem. Det betyr at alle andre planer skal bygge på denne og den skal være et effektivt styringsverktøy i den aktuelle planperioden. Ved behov kan kommuneplanens mål konkretiseres og eventuelt utdypes med tilhørende tiltak i tema- eller kommunedelplaner. Målene skal realiseres ved at de inngår i kommuneplanens handlingsdel.

Figuren under viser hvordan plandokumentene forholder seg til hverandre.

PLANMODELL	
PLANSTRATEGI Kommuneplanens strategi – plan for oppfølging av kommuneplanens samfunnsdel og temaplaner. <ul style="list-style-type: none"> • Rullering: Årlig • Tidshorisont: 4 år	
KOMMUNEPLANENS SAMFUNNSDEL Plan med visjon og satsingsområder, med beskrivelse av overordnede mål og strategier for gjennomføring. <ul style="list-style-type: none"> • Rullering: Hvert 4. år, ved konstituering av nytt kommunestyre • Tidshorisont: Generasjonsperspektiv	
TEMA-/KOMMUNEDELPLANER Planene konkretiseres med mål og tiltak for det enkelte fag- og delområdet. <ul style="list-style-type: none"> • Rullering: Etter behov • Tidshorisont: Etter hensikt	KOMMUNEPLANENS AREALDEL Planer for arealdisponering i tråd med føringer gitt i kommuneplanens samfunnsdel <ul style="list-style-type: none"> • Rullering: Etter vedtak i planstrategien • Tidshorisont: Generasjonsperspektiv
KOMMUNEPLANENS HANDLINGSDEL MED ØKONOMIPLAN, ÅRSPLAN OG -BUDSJETT Handlingsdelen prioriterer og tildeler ressurser for oppfølging av satsingsområdene i samfunnsdelen, sorterer og prioriterer tiltak fra tema-/kommunedelplanene og fordeler drifts- og investeringer. <ul style="list-style-type: none"> • Rullering: Årlig • Tidshorisont: 1 til 4 år	

Kommuneplanens handlingsdel vil sammen med økonomiplanen danne grunnlag for årsplan og -budsjett for de enkelte sektorene. Dette skal sikre at målene gjennomføres. Ved årets slutt vil måloppnåelsen evalueres og rapporteres gjennom kommunens årsmelding og årsregnskap.

Rådmannen har ansvar for at plansystemet gjennomføres. Oppfølging og gjennomføring av kommunens samfunnsdel setter krav til kommunen som organisasjon. Sigdal kommune ønsker å videreføre et tjenestefokus, hvor det å ivareta innbyggernes og besøkendes tjenester og behov er kjernevirksomhet som samtidig bidrar i arbeid mot målet om utvikling og vekst. Sigdal kommune må være våken for utvikling og ny kunnskap på ulike tjenestefelt. Man må utnytte størrelse og fleksibilitet på en måte som gjør at man tidlig kan følge etter innovatører som utvikler ny kunnskap, prosesser og metoder. På den måten kan kommunen være offensiv og aktiv i utvikling og nyskaping, selv med begrenset kapasitet og ressurser. Sigdal kommune har følgende mål og strategier for at dette skal kunne lykkes:

Mål:

- Å være en offensiv kommune med fokus på fremtiden
- Å være en fleksibel og dynamisk kommune
- Å ivareta og videreutvikle en økonomisk handlefrihet
- Å være en tydelig aktør og premissgiver i steds- og samfunnsutviklingen

Strategier:

- Utarbeide nødvendige planer og strategier med tydelige mål og tiltak, forventninger og krav
- Skape rom for helhetlig og langsiktig planlegging
- Etablere samarbeid med private aktører og legge til rette for økt vekst både i befolkning og næringsliv
- Beholde, videreutvikle og rekruttere dyktige og fleksible medarbeidere
- Definere Sigdals rolle i regionen og utvikle gode samarbeidsrelasjoner og nettverk
- Legge til rette for involvering, medvirkning og dialog med innbyggerne og andre som bruker kommunen
- Tilby innbyggerne og andre som bruker kommunen forutsigbare tjenester og god service
- Skape økt handlingsrom gjennom god økonomisk planlegging og oppfølging

Foto: Kent Rune haugen